

Розвиток творчих здібностей учнів, їхніх рис духовності на прикладах героїв творів зарубіжної літератури

Українське суспільство усе гостріше відчуває потребу в людях, які матимуть гарні знання в різних галузях життєдіяльності й зможуть їх застосувати в певних життєвих ситуаціях. Підготувати розумну, досвідчену, висококваліфіковану молодь мають саме заклади загальної середньої освіти, які повинні створити умови для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України.

У програмі зарубіжної літератури для 5-9 класів визначено завдання вивчення зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, а саме:

- розвиток творчих здібностей, культури спілкування, критичного мислення;
- формування духовного світу особистості, її високої моралі, ціннісних орієнтацій.

Тому, проблема розвитку творчих здібностей – одна з найактуальніших проблем. Саме розвиваючи нахили і творчі здібності дітей, ми формуємо повноцінну, інтелектуально розвинену особистість.

Для розвитку творчих здібностей школярів важливою є саме роль учителя. Завдання педагога – управляти процесами творчого пошуку, йдучи від простого до складного: створювати ситуації, що сприяють творчій активності та спрямованості школяра, розвивати його уяву, асоціативне мислення, здатність розуміти закономірності, прагнення постійно вдосконалюватися, розв'язувати дедалі складніші творчі завдання.

Розвиваючи творчі здібності учнів, можна виділити такі етапи:

I етап – підготовчий: занурити учнів в атмосферу, що стимулюватиме їхнє бажання працювати;

II етап – оперативний: ознайомити учнів з мисленнєвими засобами творчості, а саме:

- аналіз готових завдань;
- робота над прийомами стимулювання;
- самостійна робота над завданнями.

III етап – репродуктивно-діяльнісний: вчити учнів застосовувати мисленнєві засоби у вирішенні поставлених завдань;

IV етап – продуктивно-творчий: вчити створювати самостійні творчі висловлювання, а саме:

- позаурочна робота;
- робота на різних етапах уроку;
- нестандартні уроки.

Розвиваючи творчі здібності учнів, учителю доречно дотримуватися певних вимог:

- використовувати сучасні форми (кроссенс, створення художніх газет, постерів) організації навчальної діяльності для актуалізації суб'єктивного досвіду учнів;
- створити атмосферу, яка сприятиме зацікавленості кожного учня в роботі класу;
- створити такі педагогічні ситуації спілкування на уроці, які дозволяють кожному учню проявляти ініціативу;
- створити атмосферу, що сприятиме самовираженню.
- стимулювати учнів до розмірковування, використання різних способів виконання завдань без страху помилитися, дати неправильну відповідь;
- оцінювати діяльності учня не тільки за кінцевим результатом, але й за процесом його досягнення.

Урок літератури – це співтворчість вчителя й учня, діяльність яких ґрунтується на взаємодії й діалозі, що забезпечує найбільшу сприйнятливість і відкритість до впливу один на одного. Тому, розвиток творчої особистості учня полягає в організації життя дитини, де однією з важливих функцій є стимулювання позитивної мотивації кожного учня в процесі організації різних видів діяльності.

Стимулюючи творчу активність учнів на уроці зарубіжної літератури, учителю необхідно:

- створити сприятливу атмосферу спілкування;
- визначити чітко мету і кінцеві результати роботи, способи її оцінювання;
- спонукати учнів до генерування оригінальних ідей;
- залучати школярів у процес планування мети і поточних завдань творчого об'єднання;
- моделювати життєві ситуації, використовувати рольові ігри, спільно розв'язувати проблеми.

Учитель – творець гармонійно поєднує ремесло і творчість: нестандартність роботи, артистизм, поетичність мови, талант у спілкуванні з дітьми.

Урок літератури повинен викликати колективне художнє переживання і обмін естетичними емоціями, дати імпульс внутрішній роботі думки учнів, підготувати до діалогу з письменником.

Формуючи творчу особистість засобами художньої літератури, учителю-словеснику необхідно:

- виконувати систематично на уроці та в позаурочний час різноманітні творчі завдання;
- урахувувати вікові особливості учнів;
- залучати до роботи на уроці всіх учнів;
- використовувати різні підходи до учнів;
- застосовувати проблемний підхід до вивчення творів.

Проводячи урок зарубіжної літератури, рекомендуємо вчителю використовувати форми роботи, які сприяють розвитку творчих здібностей учнів:

- створення художніх газет;
- інсценізація уривків із творів, які вивчаються за програмою.
- створення ілюстрацій учнів до прочитаних творів;
- проведення літературних «Брейн-рингів»;
- проведення конкурсів авторських віршів;
- створення комп'ютерних презентацій;
- створення учнями власних проєктів;
- складання творчих переказів учнів на основі неповного тексту;
- створення кроссенсу;
- створення лепбуку;
- створення скрайбінгу;
- створення постера;
- створення буктрейлера;
- створення скрапбукінга.

Велику роль у формуванні духовного світу особистості, її високої моралі відведено літературі, адже саме на уроках літератури вчитель має найбільше можливостей вплинути на емоційну сферу учня, коригувати його систему цінностей, розширювати кругозір, формувати духовну сферу.

Шляхи формування рис духовності на прикладах героїв творів зарубіжної літератури:

- забезпечити навчально-виховний процес відповідною кількістю посібників і унаочнень;
- використовувати різні методи роботи (метод художньо-педагогічної драматургії, проєктний метод, пошуково-дослідницький метод);
- формувати морально-духовні переконання учнів через висловлення особистісного ставлення до творів мистецтва, осмислення ними вічних проблем;
- проводити нестандартні уроки: урок-пошук, урок-диспут, урок-дослідження;

- проводити уроки розвитку зв'язного мовлення;
- проводити уроки в мистецькому середовищі (музеї, театри, консерваторії);
- проводити рефлексію після кожного уроку.

Розвиваючи риси духовності на уроках зарубіжної літератури на прикладах героїв твору, учителю доцільно використовувати такі прийоми:

- «гронування»;
- «вільне письмо»;
- «асоціативний кущ»;
- «словесне малювання»;
- «мозковий штурм»;
- «дерево рішень» (порушення проблеми й обговорення варіантів рішень, з'ясування можливих позитивних та негативних наслідків);
- «обери позицію» (пояснення власного вибору, сприйняття інших думок щодо порушеної проблеми, обстоювання або зміна позиції після обговорення).

Рекомендації щодо розвитку творчих здібностей учнів, їхніх рис духовності на уроках зарубіжної літератури:

1. Підтримувати думки учнів, підкреслюючи їх оригінальність, важливість тощо.
2. Підкреслювати інтерес дітей до нового.
3. Заохочувати оперування матеріалами, ідеями. Дитина практично вирішує дослідницькі завдання.
4. Учити дітей систематичній самооцінці кожної думки.
5. Виробляти у дітей терпиме ставлення до нових понять, думок.
6. Культивувати творчу атмосферу – учні повинні знати, що творчі пропозиції, думки клас зустрічає з визнанням, сприймає їх, використовує.
7. Учити дітей цінувати власні та чужі думки. Важливо фіксувати їх у блокноті.
8. Пропонувати цікаві факти, ідеї.
9. Позбавляти сумніву та страху талановитих дітей.
10. Стимулювати і підтримувати ініціативу учнів, самостійність. Давати учням проекти, які можуть захоплювати їх.
11. Створювати проблемні ситуації, що вимагають альтернативи, прогнозування, уяви.
12. Залучати учнів до творчої активності.
13. Допомогати оволодівати технічними засобами.
14. Розвивати критичне сприйняття дійсності.
15. Учити доводити починання до логічного завершення.
16. Впливати особистим прикладом.

17. Контролювати під час занять досягнуті результати та давати завдання підвищеної складності, створювати ситуації самоаналізу, самооцінки, самопізнання.

18. Залучати до роботи з розробки та впровадження власних творчих задумів та ініціатив, створювати ситуації вільного вибору і відповідальності за обране рішення.

19. Використовувати творчу діяльність вихованців під час проведення різних видів масових заходів, відкритих та семінарських занять, свят.

20. Залучати до творчої пошукової роботи під час опрацювання програмового матеріалу з використанням випереджальних завдань, створювати розвиваючі ситуації.

21. Залучати учнів до участі у Всеукраїнських, обласних, районних конкурсах, змаганнях, виставках.

22. Відзначати досягнення вихованців, підтримувати та стимулювати активність, ініціативу, пошук.

Таким чином, щоб сприяти розвитку творчих здібностей дітей, навчально-виховний процес має бути насичений творчою діяльністю, що забезпечувала б цілковите задоволення їхніх потреб, надавала б максимальну свободу для творчого саморозвитку, пробуджувала прагнення досягти успіху.

Методист із зарубіжної літератури
та мов національних меншин
навчально-методичного відділу
координації освітньої діяльності
та професійного розвитку
Сумського ОІППО

І.О. Захарченко